

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**Изказване на омбудсмана Мая Манолова на дискусиата:
„Деца в конфликт със закона – реформата през всички гледни точки“**

10 октомври 2016 г.

ДОБРЕ ДОШЛИ НА ВСИЧКИ,

Благодаря за това, че сте тук, за да се включите в дискусиата, посветена на проблемите в детското правосъдие. Идеята на днешната среща е да се чуят всички гледни точки по представения за обсъждане от Министерство на правосъдието проект за Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки. За това сме поканили представители на всички отговорни институции, на съдебната система, на неправителствения сектор.

Ще си позволя съвсем в началото като домакин и като омбудсман, който отговаря за защита на правата на децата да кажа няколко встъпителни думи – защо за мен темата за детското правосъдие и за реформата в детското правосъдие е толкова актуална, толкова наболяла, толкова гореща. Защото още в първия момент след встъпването ми в длъжност като омбудсман с огромна тревога следя за съблюдаване правата на децата в съдебната система – децата в конфликт със закона и децата в контакт със закона. Изключително съм притеснена от факта, че правосъдната ни система е непригодна и буквално неадекватна да отговори на специфичните права и потребности, които имат децата в конфликт със закона.

България, знаете всички, на практика е единствената страна в Европейския съюз, която въдворява зад решетки деца до 14-годишна възраст. Единствената страна в Европа, която държи зад решетки деца до 18-годишна възраст за простъпки, за които възрастните, изобщо не са санкционирани, за простъпки, които всъщност са израз на социално страдание, бягство от къщи, бягство от институции, скитничество, просия, проституция. В България бедността е криминализирана и това може да се види във всеки един от т. нар. специализирани интернати. Във всеки един от тях са доказателствата за провала на голям брой възрастни зад всяко дете, за провала на семейството, на социалната

система, на правосъдната система, на отговорните институции, които, по собствените им думи, не са могли да се справят с конкретното дете, за по-лесно са го изпратили зад решетки в някои от специализираните интернати.

А картинката в интернатите е трагична и това със сигурност е известно на всеки един от присъстващите в тази зала. Всяка една от институциите, които са събрани днес тук е проверявала, наблюдавала, писала е препоръки, правила е предложения и мисля че всички сме единодушни в препоръките си, затова че трябва да се промени и материално-битовата среда, че трябва да се подобри храненето, здравеопазването, учебния процес. Всеки от нас е изразявал притеснение, затова че децата са въдворени без лично пространство, без лични вещи, без джобни пари, че са подложени на насилие, на лошо отношение. Но нищо, въпреки препоръките, правени във времето, не се е променило. На практика ситуацията си е същата. Доказателство за това са и докладите на моите предшественици, на предните омбудсмани, които в годините са констатирали, проверявали, давали предложения, правили препоръки, но картинката си е все същата. И аз самата, макар да съм омбудсман от една година се убедих, че нищо след проверката, която направих преди 10 месеца в тези интернати, не се е променило. Същото е в село Подем, същото е в село Керека, същото в село Драгоданово, където с моя екип бяхме в петък. Само миризмата от канализацията в сградата, в която са настанени децата е станала още по-силна. Оплакванията от храната са още повече. Стаите, шкафчетата, леглата са още по-разбити и в още по-окаяно състояние. Децата са все така гладни, мръсни и са извън учебните стаи, макар в тях се провеждат занятия. Има, разбира се, и нови неща. Има нов случай на сексуално насилие. Има нови момичета, които припечелват от секс услуги в района за по 5 лева. Има нови деца, които са току що настанени за „много тежки престъпления“- затова че са бягали от къщи, от институции, затова че са скитали, че са просили. Има дете което е крало списание и друго, което е откраднало сладолед и поради тези причини те ще прекарат, неизвестно колко време, в този интернат.

Понеже виждам реакция в част от залата, това което бих казала е, че всеки, който смята, че тези интернати трябва да продължат да съществуват трябва да отиде в Драгоданово и да прекара там поне три дни. И отправям тази препоръка към представителя на министъра на образованието и науката, защото тези интернати са към МОН.

Уважаеми г-н съветник, предлагам Ви да отидете, ето тук е новият директор на интерната в с. Драгоданово и да прекарате три дни там. Предлагам Ви, да заведете министъра, защото в момента, в който лицата, които оглавяват отговорните институции отидат на място, мисля че процесът по реформа и закриване на тези институции ще тръгне много по-бързо. Аз самата не искам да си

представям, че след 10 месеца отново ще отида в Драгоданово и там ситуацията ще бъде същата.

Затова аз подкрепям изцяло изготвения от Министерство на правосъдието проект за Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки. При представянето на законопроекта изразих своята позиция. Проектът е добър, проектът е премислен, коренно ще промени системата на детско правосъдие, ако бъде приет. Предлага решения на всички важни въпроси и материално-правни и процесуално-правни. Съгласна съм и с промяната в принципите, в целите. Съгласна съм с идеята за създаване на нови органи, с функциите на тези органи, с възпитателните мерки, които се предлагат, с възможностите тези мерки да бъдат променяни при промяна на обстоятелствата, което на практика в момента е невъзможно. Но както и при представянето на законопроекта, така и тук сега още в самото начало ще изкажа своите притеснения. Най-сериозното от тях е в дългия преходен период, който се очертава до реално влизане на този закон в сила – една година след неговото приемане. Предвид многото подготвителни действия, които ще трябва да се случат, аз съм притеснена, че забавянето ще бъде с още месеци или с още цяла година, защото това не е автоматичен процес. Така че в момента ще предложа няколко конкретни мерки за ускоряване на този преходен период.

На първо място предлагам с общи усилия - на всички присъстващи тук отговорни институции и неправителствени организации, да изработим национален план за закриване на интернатите, с краткосрочни и дългосрочни мерки, като всяка институция чрез този план и чрез конкретните ангажименти в него да припознае реформата като своя, защото това е един от проблемите при изготвянето на проекта и при неговото реализиране.

Предлагам също така в този план да е ясно всяка една институция какви конкретни ангажименти, стъпки и мерки ще предприеме в преходния период. Мисля, че тук всички сме наясно, че е необходима конкретна оценка от всяко дете, направена от мултидисциплинарен екип, в която да се преценят неговите потребности, неговата семейна среда, така че в момента, в който законът влезе в сила направо да се действа, а не тогава да се задвижи цялата държавна машина.

Предлагам и още днес ще напиша и конкретна препоръка до МОН - домът в село Драгоданово да бъде незабавно закрит. Мисля, че това би могло да бъде пилотният проект, от който да започнем и да покажем реално, че тази промяна може да се случи. Разбира се, там има много работа. Естествено ще възникнат въпроси къде ще отидат децата в Драгоданово, мисля че е възможно част от тях да бъдат върнати в техните семейства и грижата за тях да бъде поета и от съответните местни комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, възпитатели, педагози, социални услуги, училище,

местна власт. Мисля, че за 26 деца, ако държавата не може да се погрижи, това е много лош атестат за нас като общество. Част от тези деца биха могли да отидат в приемни семейства. Част от тези деца биха могли да отидат в центрове за настаняване от семеен тип, за деца, лишени от родителски грижи, там където няма семейство или ситуацията семейството е тежка, а вече за съвсем крайни случаи просто биха могли да бъдат преместени в друг интернат, но това като крайно решение.

Предлагам и ще настоявам да бъдат предприети мерки за запазване на работните месата на квалифицираните хора, които работят в интернатите и в комисиите за борба с противообществените прояви за малолетните и непълнолетните, защото част от напрежението в момента в системата идва и от това. Там има много хора със сърца, много хора с експертиза, с опит, които могат да бъдат използвани в процеса на реформата на детското правосъдие и при затварянето на интернатите.

Предлагам всеки от нас, всяка институция, да предприеме възможните според нейните правомощия и компетентности мерки за подобряване на ситуацията във всеки един от интернатите през преходния период, в който те ще продължат да съществуват. Имам предвид и материално-битовите условия, имам предвид здравеопазването, имам предвид храненето, имам предвид предотвратяване на насилието. Имам предвид да си влязат във функциите всички органи, така че да не позволяват да се използват децата от тези интернати за други цели. Аз, например, вече влязох във връзка с доброволчески организации и с бизнеса в Плевен и се ангажирам като омбудсман да подкрепя подобряване на храненето в дома в село Подем, защото децата там са недохранени, а би могло през този преходен период поне да се осигури нормална храна за подрастващите деца. Предполагам, че всеки един от Вас ще намери своето място и в предстоящата дискусия и в мерките, които заедно ще набележим.

Като омбудсман съм готова да бъда гарант, координатор, медиатор, както искате може да го кръстим, за поддържане на комуникация между институциите, така че реформата да се случи в замислените срокове и преходният период да се понесе максимално добре и от децата в интернатите и от персонала, който е ангажиран с тях.

Аз спирам дотук. Предлагам да дадем думата на министъра на правосъдието, която е основният двигател на законопроекта и на започнатата реформа в детското правосъдие.

Заповядайте г-жа Захариева!